

Fenomenoak

Literatura hitzen errepublika dela esan ohi du Hasier Etxeberriak telebistan *Sautrela* literatur saioari hasiera emateko. Hitzak ez ditugu sufragio bidez hautatzen eta batzuek besteek baino dirdira gehiago egiten dute, baina eman dezadan ontzat Hasier Etxeberriaren literaturaren definizioa.

Literaturan hitzek handik hona eramaten gaituzte. Hitzak sorpresa kutzak izaten dira errepublikan. Aske daude, ez dakizu zein norabidetan joango diren eta esanahia dute —bozkak duen zentzu bera?—. Baina hitzek eta horien esanahiak ze balio duten ikusi beharko litzateke.

Hitz batzuek besteek baino dirdira gehiago egiten dutela esan dut lehen. Hitz dirdiratsu horietakoa da *fenomeno* hitza. Harluxet Entziklopedian begiratuta, fenomeno hitzaren lehen adiera honakoa da: «Naturan edo gizartean gertatzen den eta behatua izan daitekeen edozein gertaera, jarduera edo ekintza». Eta bigarren adiera bat horri loturik: «kontzientziaren aurrean agertzen den edo zentzuen bidez hautematen den edozer». Fenomeno horiez —fenomeno literario, soziologiko eta mediatikoez— hitz egin nahi nuke *Egunen gurpilean* honetan.

Fenomeno hitzaren hirugarren definizio batez ere aritu nahiko nuke: harrigami, aparteko, izugarri on den zer-bait edo norbaitez esaten denaz. Harkaitz Canoz, alegia.

Fenomenoa fenomeno

Fenomenoak eta fenomenoak daude eta fenomenoa fenomeno da. Irakurri gabeko liburu batek —Harkaitz Canoren *Neguko zirkuak* (Susa, 2005)—, aurkezpenean esandakoarengatik bakarrik, gutxitan bezalako zalaparta piztu zuen prentsa idatzian. Hemerotekan lardaskan ibilita bi adibide:

Joxean Agirrek *Garan* (2005-09-29) titularrera: «Urteko liburuetakoa bat». Eta gero:

Gutxitan, gutxiegitan gertatzen zaio prentsaurrekoz prentsaurreko dabilen kazetariari gertakari garrantzitsu baten lekuko den sentipena izatea. Eta atzo, Harkaitz Canoren *Neguko zirkuaren* aurkezpenean horrelako zerbait sentitu genuen.

Notiziak nola jarraitzen duen irudika dezakezue.

Harkaitz Canok Jon Alonso izan zuen lagun aurkezpenean. Alonsoren hitzek ere balio izan zuten liburuaren ingurukoak girotzeko. Alonsoren hitzetan, Harkaitz Cano «dagoeneko euskal literaturak duen erreferenterik handienetako bat» da.

Orain hogeit hamar edo hogeita bi urte Sarrionandiak *Narrazioak* argitaratu zuenean gu bezalako idazlegaientzat flash bat izan zen, lurrikara bat. Hunkipen estetiko handia sortu zigun eta liburu hark esan zigun guri nondik joan behar genuen euskaraz literatura egiteko. *Neguko zirkua* irakurri ahala, behin eta berriz etorri zait burura garai hura, pentsatzen dudalako liburu honek markatzen duela erreferentzia garbi bat; alegia, euskal prosa literarioa nora doan markatzen duen liburua da.

Sarrionandiarekin parekatu du Alonsok Cano. Handia da hori. Mugarri berri gisa jarri zuen *Neguko zirkua*.

Alonsok gehiagorako ere eman zuen baina:

Aldi berean ikusi dut euskal prosak zenbateraino egin duen aurrera. Liburu honek hogeit hamar urteotan egin den ahalegina biltzen duela iruditu zait. Idazten ari ginela izan ditugun zailtasun asko orrialdeotan gaindituta ikusi ditut.

Detalle bat: begira zergatik den erreferentzia bat liburu berri hori.

Honaino liburuari dagozkionak. Idazlearentzat ere loreak izan zituen: «Beharbada badira beste dozena erdi bat autore bere mailan idazten dutenak, baina ez dago gehiago denik».

Felix Ibagutxi *El Diario Vascon* (2005-09-29) Joxean Agirreraren antzera aritu zen. Aurkezpenaren kronikarekin

batera, Harkaitz Canori despieze bat eskaini zion. Alonsoren aitortpenaz ari dela: «Aitortpen hau handia da, potoloa, baina sinesgarria. Eta sinetsi genion Alonsori. Bai baitakigu Alonso ez dela aktore izateko jai». Eta bukatzeko Felixen despiezean:

Bere gaztean ibilbide luzeko autorea dugu Harkaitz. Ni ez naiz literaturan aditua, kazetari lana juzkatzeko gauzago sentitzen naiz, eta ausartuko naiz idazle honek egunkari honetarako egin dituen iritzi-artikuluak epaitzera: erreferente izan da.

Felix Ibagutxik ere Alonsoren bidetik egin zuen aitortpena. Erreferentzia bat da Harkaitz Cano. Egile garrantzitsua da. Eta datozen urteotan literaturan jarraituko den ildoan markatzen du eta markatu du liburu honekin. Orain artekoa ikusi besterik ez dago: gutxik mantendu dute bere maila zutabegintzan, bide berriak eta estilo propio bat lortzeko gogor egin du lan hain gaizki ordaindutako ofizio makur horretan. Kaleratu dituen hamabi liburuak dira horren froga.

Baina beti ez da horrela izan.

Saritu eta zauritu

EZ da liburu berriarengatik bakarrik notizia Harkaitz Cano. Euskadi Saria eskuratu berri du *Belarraren ahoa* (Alberdania, 2004) liburuarekin. Felix Ibagutxi eta Joxean Agirrereren bedeinkazioaren aurrean, bestelako sentipen bat ere agertu zuen Harkaitz Canok prentsari eskainitako elkarrizketetan. Saria eskuratu ondoren, *Berria* egunkariari emandako elkarrizketan atzeman daiteke. Juan Luis Zaballak liburuak harrera ona izan duenentz galdetuta, honakoa Harkaitz Canoren erantzuna:

Bai, baina lerro artean halako aurrejuzku epel bat sumatu dut, esanez ez dela nire libururik onena eta horrelakoak. Baina ezin da konparatu. Ez dira gauza bera kuarteto bat eta opera bat, eta ezin dira konparatu. Eta niri kuartetoak opera baino gehiago gustatzen zaizkit.

Harkaitzek kuartetoak nahiago operak baino, baina epaimahaiak bere lana aukeratu zuen arrazoi ezberdinak zirela medio. Saria jakinarazi zuten egunean esan zuenarekin gelditzen naiz halere. Orduan Euskadi Saria baino, nahiago zuela Euskarri Saria esan zuen, «irakurleek eskue-tan liburua dutenean ematen dutena».

Idazteaz...

Harkaitz Canok idazteaz:

Idaztea askotan narzisisimo ariketa bat dela uste da. Kontrakoa da. Besteei hitza emateko era bat da, beste horiek gugan dauden besteak badira ere. Gugan dauden nortasun gaixotuei ematen diegu hitza. Idaztea komunikazioa eta jolasa dela esaten da era berean, eta horrek ere ez du bere horretan balio, norbere mania, gorroto eta frustrazioak irakurleek konpartituko dituzten itxaropena ere badu idazten duenak.

Fenomenoaren mania, gorroto eta frustrazioak konpartitzea: horixe literatura.

Baina eta prentsak zabaldutako laudorioak, espektatibak, ilusioak, desilusioak eta kritikak literaturaren parte dira ala ez?

Bai joko inozoa literaturaren hau.¶